

Михайло ДАШКЕВИЧ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол,
перший Посол України в Японії*

ДО 25-Ї РІЧНИЦІ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЯПОНІЄЮ

Незабаром — 26 січня 2017 року — Україна і Японія відзначатимуть ювілейну дату — 25 років із дня встановлення дипломатичних відносин між двома державами.

Японія визнала Україну 28 грудня 1991 року й майже через місяць встановила з нею дипломатичні відносини.

У жовтні 1992 року, на чолі делегації МЗС Японії, до Києва з Москви прибув посол Японії в Росії Суміо Едамура, який вручив Вірчі грамоти Президенту України Леоніду Кравчуку як посол в Україні за сумісництвом. Едамура в той період став послом-сумісником практично в усіх інших країнах-членах СНД і де-юре першим японським послом в Україні. Залишаючись на цій посаді до 19 січня 1993 року, до Києва він більше не приїздив.

Протягом 1992 року за неофіційними каналами Україну почали відвідувати японські експерти в різних галузях, бізнесмени, науковці тощо, які цікавилися розвитком ситуації в нашій країні після здобуття нею незалежності, уважно вивчаючи як внутрішньополітичну ситуацію в Україні, так і її потенціал для майбутньої співпраці.

У 1992–1993 рр., у рамках участі в роботі Міжнародної конференції з питань надання технічної та гуманітарної допомоги країнам-суб'єктам колишнього Радянського Союзу, Токіо відвідали відповідно дві українські делегації, до складу яких входили віце-прем'єр-міністр (О. Слепів), міністр зовнішньоекономічних зв'язків і заступник міністра закордонних справ України.

З січня 1993 року в Києві розпочало свою роботу Посольство Японії. А 31 травня 1993 року Надзвичайний і Повноважний Посол Японії Сьодзі Сuedзава вручив Вірчі грамоти Президенту Леоніду Кравчуку, заявивши тоді про позитивну налаштованість Токію до активної та всебічної розбудови широкопланового торговельно-економічного й політичного співробітництва з Києвом. Без перебільшення можна сказати, що з цього часу у двосторонніх відносинах між нашими державами настав якісно новий етап.

У той період я вже керував Управлінням двосторонніх відносин (УДВ) МЗС України, а Японія входила до країн, розвитком відносин із якими опікувався очолюваний мною підрозділ. Отже, Японія — на той час країна із 125-мільйонним населенням, з найбільшими золотовалютними запасами у світі, з найчисельнішим парком сучасних комп'ютерів, неперевершеними системами комунікацій, багатовіковою культурою праці, а також впливовий член «Великої сімки» — одразу посіла пріоритетні позиції для нашої держави. Відтоді, після акредитації посла Сuedзави, який вирізнявся серед інших зарубіжних послів своєю активністю й чудовим знанням російської мови, особисто мені довелося приділяти Японії і її Посольству в українській столиці зокрема досить чільну й постійну увагу, навіть не підозрюючи, що одного дня стану Надзвичайним і Повноважним Послом України в цій державі.

Уже під час перших зустрічей зі мною посол Сuedзава, який до прибуття до Києва працював Генеральним консулом Японії в Ленінграді, а до того — перекладачем із російської мови Імператора Японії Акіхіто, щиро заявив про свою мрію «започаткувати нову і яскраву сторінку» в японсько-українських відносинах. Мені дуже імпонували такі підходи японського посла і я намагався всіляко його підтримувати, бо й мені самому хотілося того ж... Вважав би за доцільне нагадати, що серед іноземних послів, акредитованих у Києві, посол Сuedзава краще за інших володів російською мовою, що значною мірою допомагало йому виконувати свої обов'язки, особливо контактувати і спілкуватися без будь-яких труднощів з українськими високопосадовцями.

Він був досвідченим і комунікабельним дипломатом, з яким у мене від початку були довірливі особисті і службові відносини, а коли пізніше мене було призначено Послом України до Токію, він, добре знаючи мене за спільною роботою, без перебільшення, був дуже задоволений таким рішенням української сторони, за що я йому був дуже вдячний. Із Сuedзавою мені доводилося часто зустрічатися, радитися з ним, як і йому зі мною також, з низки питань двосторонніх взаємин. До того ж я часто давав йому в цьому контексті різні поради, вислуховуючи і його погляди: отже, відбувався продуктивний, корисний і взаємовигідний діалог між двома сторонами. Для кращого ознайомлення з Японією і проведення зустрічей із керівниками відповідних підрозділів МЗС Японії Сuedзава дуже хотів, щоби я відвідав Токію,

що зрештою і відбулося в лютому 1994 року, коли на запрошення МЗС Японії мені пощастило побувати в японській столиці протягом 10 днів. Ця поїздка дала мені змогу не тільки ознайомитись із культурними та історичними пам'ятками Токіо й порідненого з Києвом Кіото, відвідати деякі провідні японські корпорації, а й налагодити плідні контакти і зв'язки з колегами з територіальних та інших підрозділів зовнішньополітичного відомства Японії, що мені стало у великій нагоді, коли в січні 1995 року мене було призначено Надзвичайним і Повноважним Послом України.

Не без вагомої «подачі» посла Сuedзави, звичайно, після відповідних бесід із ним, 2 червня 1994 року міністр закордонних справ Японії висловив підтримку суверенітету й територіальної цілісності України щодо неправочинного рішення тодішньої Верховної Ради Автономної Республіки Крим про статус цієї адміністративної одиниці України.

Поступово між двома сторонами було налагоджено більш тісне взаєморозуміння в питаннях розбудови співробітництва, а позиції їх із різних міжнародних питань зближувалися. Невдовзі на порядку денному постало питання організації та можливого здійснення до Токіо офіційного візиту президента України, хоча ця важлива проблема не вирішувалася так швидко, як би нам хотілося. Справа в тому, що японський дипломатичний протокол щодо зносин із зарубіжними державами трохи відрізняється від інших країн. Якщо, наприклад, у відносинах між зарубіжними країнами був і нині є порядок, за якого для зміцнення взаємних відносин із тією чи тією державою сторони часто вдаються до направлення чи вручення особистих запрошень лідерам зарубіжних держав із пропозицією відвідати столицю країни, зацікавленої в такому візиті, і це, як правило, спрацьовувало, то для Токіо цього не завжди було достатньо, особливо, коли йшлося, як у випадку з Україною, про суб'єктів колишнього СРСР. Звичайно, у Києві дуже хотіли, щоб українського лідера якомога швидше запросили до Японії. Але в цьому питанні поспішати й «тиснути» на японську сторону було зовсім недоречно, та й зарано, бо ми добре розуміли, що офіційний Токіо уважно придивлявся, без будь-якої упередженості, до того, як ідуть у нас справи, навіть зважував, чи виживе наша держава тощо...

Одним словом, у Токіо спостерігали за розвитком ситуації в Україні, вивчали всі аспекти можливого візиту й очікували слушного моменту для цього. Тобто на початковій стадії Токіо вирішував це питання практично одноосібно. І лише під осінь 1994 року, коли в Україні відбулися президентські вибори, було обрано нового президента, з Токіо почали надходити більш-менш позитивні сигнали щодо можливості здійснення такого візиту нового українського лідера в 1995 році. Усе це свідчило про те, що Україна, яка ніколи раніше не входила до пріоритетних напрямів зовнішньої політики Японії, по-

чинала серйозно цікавити японську сторону як можливий майбутній партнер... Звичайно, до цього докладали багато зусиль і робили кроки назустріч один одному як Київ і Токіо, так і безпосередньо Посольство Японії в Україні під керівництвом посла Сuedзави. Спочатку Токіо запропонував, щоби президент Л. Кучма здійснив такий візит у січні 1995 року, але потім обидві сторони під час переговорів зупинилися на третій декаді березня 1995 року і для реалізації цього проекту було розгорнуто з обох боків конкретну підготовку. Відбулося немало зустрічей, перемовин та інших важливих подій. У Києві тоді вже добре зрозуміли, що Україна втрапила в поле зору серйозної японської політики, задля чого нашої державі варто було докладати гігантських зусиль, витрачати кошти, час і, водночас, виявляти певне терпіння...

Повертаючись трохи назад, як безпосередній активний учасник, свідок і очевидець усіх тодішніх процесів, маю зазначити, що посол Сuedзава від початку своєї акредитації в Києві активно цікавився планами української сторони щодо термінів можливого відкриття в Токіо української дипустанови, як жест взаємності у відповідь на рішення японської сторони. Пізніше він почав, звичайно, не без згоди і вказівок зі свого Центру, порушувати перед керівництвом МЗС України це питання в більш демонстративній і твердій формі, щоби потім, як він наголошував, «було легше з обох кутів — київського й токійського — просувати двосторонні стосунки». Звичайно, японський посол цілковито мав рацію! Українська ж сторона, відверто кажучи, у зв'язку з гострою фінансово-економічною кризою, яку переживала в ті часи наша молода незалежна держава, й особливо з огляду на високу вартість життя в японській столиці, зокрема оренди приміщення під посольство і квартир для його співробітників, уникала прямої й конкретної відповіді послу Сuedзаві, бо Києву тоді не зовсім просто було вирішити це питання. Але допомогла його «зрушити з місця», як кажуть, зовсім проста й неочікувана «випадковість»: улітку 1994 року Київ відвідав п. Накумура — президент однієї практично невідомої японської компанії «Шіба корпорейшн», який прибув до Києва для вивчення можливостей для співробітництва з Україною, і запропонував під українське посольство власне невеличке 5-поверхове приміщення площею всього майже 150 м² в одному з центральних районів Токіо, причому на безоплатній основі, розраховуючи, що й Київ навзаєм щось виділить його компанії, яка хотіла працювати з Україною й мати свій офіс в українській столиці. У Києві обіцяли це зробити, і, навіть, було підписано відповідний контракт, але реально ця компанія навзаєм так нічого й не отримала. Озираючись далеко назад і розмірковуючи над цим рішенням, маю зараз чесно та відповідально заявити, що якби не цей благодійний жест японської компанії «Шіба корпорейшн», то, мабуть, ще дуже довго в Токіо не було б відкрито українське Посольство. Отже, такий крок цієї компанії відіграв важливу роль у справі якнайшвидшо-

го започаткування діяльності посольства нашої держави в Токіо. Однак не буду приховувати також і те, що він мав і певний негатив: тому, що українська дипустанова, за згодою Києва, перебувала досить довго — майже два роки «у приймах» згаданої компанії... Цей факт часто викликав нездоровий інтерес із боку різних «доброзичливців» України й посольству нерідко доводилося стикатися з низкою різних пліток, компроматів та інсинуацій на його адресу, а інколи — і принижень із боку японських і російських ЗМІ, особливо після того, як ця компанія збанкрутіла. А найбільше старань і зусиль до проведення різних акцій проти українського посольства докладав тодішній «старший брат» і його «писаки», які не очікували, як влучно сказав тоді під час бесіди зі мною посол США в Токіо Волтер Мондейл, «що Україна так швидко відкриє своє Посольство в одній із найдорожчих столиць світу». А тому російська сторона будь-якою ціною, не без згоди Кремля, намагалася всіляко його скопрометувати.

Під час свого візиту до Токіо з 22 до 25 березня 1995 року президент Кучма прийняв керівників цієї компанії, провів із ними пере-

Президент України Л. Кучма з керівництвом японської компанії «Шіба корпорейшн»
(перший зліва — президент компанії п. Накумура)

The President of Ukraine L. Kuchma with the management of the Japanese company
«Shyba Corporation» (the first on the left — President of the company Mr. Nakamura)

говори, висловивши щиру подяку за їхній добродійний вчинок, а також сфотографувався з ними «на пам'ять». Але цього, звичайно, для них було замало, бо вони чекали з боку української сторони взаємного відповідного кроку, чого, на жаль, так ніколи й не було зроблено.

А тому влітку 1996 року посольство залишило це приміщення, як тільки Київ виділив нарешті, після численних наших звернень до керівництва МЗС і багатьох публікацій на цю тему відомої київської журналістки Наталі Філіпчук із «Голосу України», необхідні кошти для оренди нового приміщення.

Повертаючись до того, як розвивалися відносини до моменту візиту в Японію президента України, що, безперечно, став важливою подією в історії тодішніх трирічних дипломатичних відносин між двома країнами з моменту їх започаткування, хотілося б нагадати, що попередні контакти і кроки назустріч один одному мали загалом ознайомлювальний характер і зводилися до створення необхідної інфраструктури дипломатичних відносин. Те ж саме слід сказати і про торговельно-економічне співробітництво й договірно-правову базу зв'язків. Як українська, так і японська сторона тоді добре усвідомлювали, що перший в історії українсько-японських взаємин візит об'єктивно назував як завершальний етап пошуків спільних інтересів, як основоположний чинник подальшої розбудови міждержавних відносин. А тому цілком закономірно, що результати переговорів Л. Кучми з японськими керівниками під час здійсненого ним візиту до Токіо в березні 1995 року заклали життєво необхідну основу для подальшого просування, шляхом зміцнення політичного діалогу, удосконалення механізму і якісного розширення торговельно-економічного співробітництва, та послуговували істотному підвищенню інтересу наших народів один до одного. Прийняте в процесі цих переговорів рішення щодо надання Україні з боку Японії позик і кредитів переконливо засвідчило схвальне ставлення японців до економічної стратегії, обраної на тому етапі українським керівництвом. Заслужувало також на особливу увагу рішення японської сторони щодо посилення допомоги Україні в ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Висловлена готовність підтримати зусилля українського уряду, спрямовані на підвищення безпеки експлуатації атомних електростанцій, а також згода й надалі частково фінансувати заходи зі знищення ядерної зброї, розташованої в Україні — ще один важливий підсумок першого офіційного візиту в Японію глави української держави.

Ніколи й нікому не треба забувати, що це був перший контакт між лідерами двох країн на найвищому рівні, під час якого було закладено важливі політичні й економічні підвалини двосторонніх відносин між державами, а головним його підсумком стало підписання Президентом України Л. Кучмою і Прем'єр-міністром Японії

Т. Мураямою Спільної політичної заяви, яка визначала основні орієнтири на подальшу співпрацю між нашими державами!

Велике значення мало також офіційне відкриття в Токіо 23 березня 1995 року за участю міністра закордонних справ Г. Удовенка Посольства України, приурочене до візиту. А ще до того, що теж важливо, 15 лютого 1995 року мені, першому Послу України в Японії, випало вручати Вірчі грамоти Імператору Японії Акіхіто.

Хоча з того часу вже й минуло чимало років, але хотілося б навести деякі відгуки японських та ін. ЗМІ про цей історичний візит, оскільки він був першим у двосторонніх відносинах України та Японії. Так, значний інтерес мали редакційні матеріали провідних японських газет, висвітлені думки в них здебільшого суголосні з позицією офіційного Токіо. У публікаціях, наприклад, «Йоміурі Сімбун», «Асахі Сімбун», «The Nikkei Weekly» та ін. домінувала думка про те, що «непомічена до останнього часу Україна» стала представляти для Японії істотний інтерес як політичний партнер і потенційно важливий суб'єкт торгово-економічного співробітництва, як суттєва ланка в забезпеченні регіональної та глобальної стабільності, як держава, що першою у світі подала приклад добровільного практичного ядерного роззброєння. Цікавою була й оцінка візиту тодішнього дуаена дипломатичного корпусу в Токіо, посла Саудівської Аравії п. Шобокші, яку він висловив під час моєї протокольної з ним зустрічі: «Візит глави української держави до Японії — це вірний крок. Для дружби і співробітництва з Японією не слід скупитися ні на сили, ні на час, ні на витрати, бо з часом усе це повернеться сторицею...». Що стосується ставлення до візиту з боку наукових кіл Токіо, то тут, мабуть, показовою була оцінка, зроблена під час моєї зустрічі в посольстві з головою Асоціації українців Японії, професором Токійського університету Кадзуо Накаї, який, згадуючи візит, сказав: «Як на мене, то це історична подія. Є всі підстави тепер працювати з Україною по-новому». До речі, професор Накаї — відомий японський вчений, який вивчив українську мову в Гарвардському університеті. У 1994 році він заснував Асоціацію українців Японії, яка організовувала регулярні конференції й зустрічі та видавала «Вісник україністики». У конференціях і зібраннях Асоціації доводилося тоді постійно брати участь, виступати під час їх проведення як мені особисто, так і співробітникам посольства України, бо її діяльність, однозначно, активно сприяла зміцненню взаєморозуміння між японським та українським народами.

Започаткування діяльності в Токіо Асоціації українців — це дуже важливий, поряд із початком активного торговельно-економічного співробітництва й політичного діалогу, елемент у стосунках Японії й України того часу! На жаль, мені нічого не відомо про те, чи продовжує зараз у Токіо свою роботу ця Асоціація...

Вважав би за доцільне коротко згадати про деякі важливі рішення японської сторони щодо України, які було прийнято в роки започаткування там діяльності української дипустанови, та поведінку офіційно-го Києва у світлі таких рішень.

Японський уряд, за всієї своєї обережності, пішов назустріч нашій країні, продемонструвавши незвичну довіру і включивши Україну у вересні 1996 року до переліку держав, яким надано страхові гарантії із зовнішньоекономічних операцій. Здавалося, що після такого рішення ми одразу змогли б розпочати «підживлення» японськими інвестиціями нашої промисловості, економіки тощо. Але наше занадто забюрократизоване законодавство того часу, яке, мабуть, і донині не надто змінилося в ліпший бік, поставило бар'єр на шляху до негайної реалізації цього рішення. Якщо для обережних і недовірливих японців було достатньо всього лиш гарантійного листа, то для нашого уряду потрібна була тільки міжурядова угода! І не лише в цих питаннях! У Києві тоді надто концентрувалися на необхідності підписання насамперед двосторонніх угод практично з усіх питань, і вплинути на такі підходи було дуже важко як нашому посольству, так і японській стороні. Але ж, як відомо, навіть із тими зарубіжними державами, товарообіг Японії з якими становив кілька мільярдів доларів, практично жодних угод тоді не було! Тобто якщо японці від початку були готові співпрацювати з нами за «спрощеною» схемою, то українські чиновники почали все ускладнювати бюрократичною тяганиною (що, до речі, багато разів траплялося за моєї каденції й у подальшому!), що зовсім не влаштовувало японських підприємців.

У посольстві ми тоді дуже сподівалися, що ці та інші важливі питання швидкого залучення японських інвестицій будуть оперативно вирішені і предметно розглядатимуться в Уряді України та на засіданнях Консультативної ради із зарубіжних інвестицій, створеної тоді при президентові України. Однак і на рівні цих органів нічого важливого й конкретного, що виправило б ситуацію, так і не було прийнято. До речі, до складу Консультативної ради японська сторона рекомендувала тоді Томіічі Акіяму — колишнього президента корпорації «Сумітомо», що вже працював тоді на посаді головного радника президента корпорації, який, як відомо, дуже активно підтримував взаємодію з Україною, коли керував цим могутнім об'єднанням. А корпорація «Міцуї» до її складу, своєю чергою, рекомендувала голову Комітету спільних проектів у країнах СНД Т. Суетомі. Отже, японська сторона була широко й на досить високому фаховому рівні представлена в Консультативній раді. Як правило, посол України в обов'язковому порядку зустрічався з японськими представниками в Консультативній раді з повернення їх до Токіо після чергового її засідання в Києві, що допомагало своєчасно вносити корективи в подальшу роботу з розвитку торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між двома сторонами.

Посол України Михайло Дашкевич вручає Т. Акіямі листа Президента України з інформацією щодо включення його до Консультативної ради із зарубіжних інвестицій
The Ambassador of Ukraine Mykhailo Dashkevych presents T. Akiyami a letter of the President of Ukraine to inform him about becoming a member of the Foreign Investment Advisory Council

Вважаю також за необхідне нагадати, що ще в 1997 році, у результаті наших тривалих до того переговорів із японською стороною, вдалося досягти домовленостей щодо готовності надавати Україні кредити за лінією Офіційної допомоги для розвитку (ОДР), про що, зокрема, офіційно заявив під час перебування в Токіо з візитом у травні 1997 року міністр закордонних справ України Г. Удовенко під час своєї прес-конференції. ОДР — це японська програма офіційної державної фінансово-технічної допомоги країнам, які проводять прогресивні економічні й соціальні реформи. Її привабливість полягала в тому, що в рамках ОДР можна було отримувати кредити на казових умовах — на 20–30 років із семирічним відтермінуванням початку їх погашення і з виплатою всього до 1,5% в перші 7 років! Як відомо, за обсягами ОДР країнам, що розвиваються, і державам із перехідною економікою Японія займала тоді перше місце у світі: протягом 1996–1999 рр. уряд Японії щороку виділяв у вигляді грантів і пільгових кредитів понад 9 млрд доларів США.

А починаючи з 1999 року до переліку країн-реципієнтів ОДР було включено й Україну. У цьому контексті українською стороною ще наприкінці 1998 року на розгляд компетентних установ Японії було передано перелік із 14 інфраструктурних і екологічних проектів, які пропонували для реалізації за програмою ОДР. Необхідно зазначити, що у зверненні кінця 1998 року Національного агентства України з реконструкції й розвитку інвестицій (НАУРЕІ), яким тоді керував

Роман Шпек, до МЗС і ММТП (Міністерства міжнародної торгівлі і промисловості) Японії було наголошено, що найвищий пріоритет українська сторона надавала багатоцільовому проекту очищення стічних вод у місті Кривий Ріг. Цей проект, загальною вартістю понад 100 млн дол., пройшов попередню експертизу в чотирьох компетентних міністерствах і відомствах Японії й отримав лише одне принципове зауваження: у Міністерстві фінансів Японії вважали, що його вартість була занадто великою, у зв'язку з чим українській стороні було рекомендовано переглянути обсяг передбачених робіт. Фахівці міської адміністрації м. Кривий Ріг та корпорації «Сумітомо» (потенційні співвиконавці проекту) дійшли згоди й підготували спрощений варіант технічного завдання, відмовившись тоді від реконструкції очисних споруд міського колектора, обмежившись очисткою лише промислових вод, і його було передано на повторний розгляд японській стороні.

Але позиція української сторони різко змінилася: у зверненні голови НАУРЕІ Романа Шпека до тодішнього міністра закордонних справ Японії М. Комури від 31 грудня 1998 року було заявлено, що найвищий пріоритет серед проектів, запланованих до початку реалізації в 1999 році, українська сторона надає проекту реконструкції Бориспільського аеропорту, орієнтовна вартість якого тоді склала приблизно 330 млн доларів. Ця заява викликала певне нерозуміння в МЗС і ММТП Японії. До того ж посольство України не отримало із Києва жодних додаткових інструкцій і вказівок, а тому ми змушені були надавати роз'яснення, що напевно Криворізький проект розглядався як найбільш пріоритетний серед екологічних проектів, а Бориспільський — серед інфраструктурних... Але тоді в МЗС і ММТП Японії нам дали зрозуміти, що розраховувати на започаткування в Україні одразу двох проектів не доводиться.

Зрештою, така не зовсім чітка від початку і, я б сказав, часто «двозначна» позиція української сторони і призвела до значної затримки з початком реалізації українських проектів у рамках ОДР. Цього б не сталося, якби вартість українських проектів була до 100 млн доларів, але українські чиновники, у яких, як кажуть, «апетит зріс під час їжі», не хотіли брати до уваги вимоги японців.

Недарма реалізація Бориспільського проекту, переговори за яким вели ще в 1999 році, почалася лише нещодавно. А відповідна угода (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Японії щодо надання кредиту, спрямованого на фінансування проекту розвитку Державного міжнародного аеропорту «Бориспіль», була підписана лише 29 березня 2005 року, а набрала чинності 19 липня 2005 року.

Кажучи про певні домовленості та двосторонні документи, що були підписані й погоджені сторонами з моменту започаткування діяльності Посольства України до кінця дев'яностих років минулого сторіччя, варто згадати про такі угоди:

1. Угода між Урядом України й Урядом Японії про надання допомоги в ліквідації ядерної зброї, що мала бути знищена (2 березня 1994 р.). У рамках реалізації цієї угоди 24 березня 1995 року в Токіо були підписані імплементаційні угоди щодо створення та вдосконалення державної системи обліку й контролю ядерних матеріалів, а також про постачання Японією медичного обладнання для госпіталів Міністерства оборони України.

2. Спільна заява України та Японії, підписана Президентом України Л. Кучмою та Прем'єр-міністром Японії Т. Мураямою 23 березня 1995 року в м. Токіо.

3. Обмінні листи міністра закордонних справ України Г. Удовенка та міністра закордонних справ Японії Й. Коно з питань правонаступництва обох держав щодо договорів та угод, укладених Японією з колишнім СРСР, підписані 23 березня 1995 року в м. Токіо.

4. Угода про позику між Україною (що діяла через Міністерство фінансів України) та Експортно-імпортним Банком Японії щодо надання експортного кредиту в сумі, еквівалентній 50 млн доларів США, яку було підписано в Токіо 28 грудня 1995 року й ратифіковано 26 березня 1996 року. У рамках цієї угоди було укладено й успішно реалізовано пізніше 11 контрактів на поставку японського обладнання та техніки до України.

5. Угода про позику між Україною та Експортно-імпортним Банком Японії щодо надання незв'язаного кредиту в сумі, еквівалентній 150 млн доларів США, яку було підписано в Токіо 28 грудня 1995 року й ратифіковано 26 березня 1996 року. Її було фактично реалізовано в липні 1996 року.

6. Меморандум про створення та діяльність Японського Центру в Україні, який було підписано міністром закордонних справ України 19 травня 1997 року під час його візиту до Японії. Меморандум було ратифіковано 17 грудня 1997 року. Діяльність центру фінансується коштом Уряду Японії.

7. Меморандум між Кабінетом Міністрів України, що діяв через НАУРЕІ, та Експортно-імпортним Банком Японії, який було підписано 6 жовтня 1997 року в Токіо, а ратифіковано 12 лютого 1998 року.

8. Меморандум між Кабінетом Міністрів України, що діяв через НАУРЕІ, та ММТП Японії, що діяло через Департамент експортного, імпорного та інвестиційного страхування, підписаний 6 жовтня 1997 року в Токіо, а ратифікований 12 лютого 1998 року. Цим, а також попереднім договором встановлювався конкретний механізм реалізації кредитно-інвестиційних проектів в Україні, фінансування яких здійснювалося коштом позик японської сторони.

9. 14 квітня 1997 року було підписано Угоду про співпрацю й партнерство між Ексімбанками України та Японії. Цей документ був міжнародним міжвідомчим договором. Згідно з його положеннями японська сторона виділила грант обсягом 2,5 млн доларів США для реалізації комплексної програми з удосконалення організаційної структури й підвищення кваліфікації співробітників Ексімбанку України.

До кінця 1999 року було також підписано Угоди між Ексімбанком Японії та уповноваженою установою України про надання нашої державі експортного кредиту обсягом 45 млн доларів США.

Проте одна справа — укласти угоди, а інша — реалізувати їх на практиці, особливо ті, що стосувалися фінансово-кредитної сфери.

Й от на тому етапі посольству доводилось учергове нервувати й дивуватись, бо знову починали давати про себе знати бюрократичні підходи наших деяких урядових структур. Чим можна було, наприклад, пояснити той факт, що, для того, щоби розібратися Мінфіну, Мінюсту та Ексімбанку України, хто від української сторони буде позичальником, а хто — гарантом і як виконуватимуться українською стороною взяті нею на себе цими угодами зобов'язання, знадобилося понад півроку та ще стільки ж часу — для їх остаточної реалізації? Одним словом, угодам доводилося проходити дуже складний, навіть драматичний шлях до кінцевої їх реалізації. Такі недолугі дії Києва, а по суті бюрократичні зволікання, жодним чином не сприяли підвищенню авторитету нашої держави, бо в очах японців усе це свідчило про певну відсутність в Україні державної економічної політики і стратегії. Усе це призводило також до того, що в співробітників посольства «опускалися руки» від сорому перед нашими японськими партнерами...

Минуло відтоді майже двадцять років, але з моєї пам'яті ніяк не зникають ті далекі «ходіння заплутаними українськими законодавчими нетрями», які були подібні на гру у футбол «без правил», коли, умовно кажучи, з боку української команди в процесі гри раптом починали змінювати правила гри, розміри воріт, кількість гравців тощо. А японська сторона після цього почала відверто натякати, що вона не може грати в такий український футбол.

Дещо пізніше було також укладено Угоду (у формі обміну нотами) між Кабінетом Міністрів України та Урядом Японії про надання японського культурного гранту в рамках програми ОДР обсягом 50 млн доларів на постачання комплекту музичних інструментів Національній філармонії України, реалізацію якого було завершено в 1998 році, хоч і теж не без бюрократичних зволікань.

Усе ж вищенаведене свідчить про активність зусиль з обох сторін, спрямованих на створення договірно-правової основи у сфері торгівельно-економічної і фінансово-кредитної співпраці між Україною і Японією в ті роки.

Отже, можна сказати, що співпраця на всіх напрямках між Україною та Японією двадцять років тому розвивалася більш-менш нормально, помітний поштовх якій, безперечно, надав перший офіційний візит до Японії Глави української держави Л. Кучми.

Безумовно, важливою подією в розвитку двосторонніх, насамперед політичних, відносин став перший офіційний візит до Японії

Міністра закордонних справ України Геннадія Удовенка 18–20 травня 1997 року, під час якого він підписав згаданий Меморандум про створення та діяльність Японського Центру в Україні.

У контексті поглиблення українсько-японського діалогу ми розглядали тоді також візит до Токіо (16–21 грудня 1997 року), на запрошення МЗС Японії, керівника управління з питань зовнішньої політики Адміністрації Президента Володимира Огризка.

Особливо велике значення для розвитку торговельно-економічних взаємин між двома сторонами мали тодішні візити до Японії представницьких економічних делегацій України, очолюваних Анатолієм Кінахом — президентом Українського союзу промисловців і підприємців (УСПП) і головою української частини змішаної Міжурядової комісії з питань торговельно-економічної співпраці з Японією, створеної після відвідин Токіо президентом Л. Кучмою. Ці візити мали величезний успіх серед японських підприємців і корпорацій, сприяючи започаткуванню та подальшому розвитку співробітництва наших вітчизняних державних підприємств, окремих приватних компаній із такими могутніми японськими корпораціями, як «Сумітомо», «Міцуї», «Марубені», «Міцубісі», «Ніссьо Іваї», «Іточу» та іншими.

У цьому контексті важливими були також візити до України японських підприємців та керівників відомих корпорацій, що здійснювались, як правило, під егідою Японської федерації економічних організацій («Кейданрен») і які входили до неї, а також відповідальних співробітників МЗС, ММТП, Мінфіну та Ексімбанку Японії. Так, у цьому контексті, показовою був візит у листопаді 1998 року делегації під керівництвом віце-президента корпорації «Nippon Steel» Т. Асамури до Києва, який на розширеній зустрічі представників ділових кіл Японії й України, після зустрічі з президентом України, заявив, що ситуація в нашій країні є набагато кращою ніж російська, висловивши взаємний інтерес до реалізації низки проектів, зокрема з модернізації підприємств металургійної промисловості України тощо. А в березні 1999 року, за ініціативою керівника цієї делегації Т. Асамури та його заступника Е. Нішіди — старшого директора компанії «Сумітомо», за підтримки керівництва «Кейданрен», на адресу міністрів закордонних справ та міжнародної торгівлі і промисловості та інших очільників японських установ було надіслано листа з конкретними пропозиціями щодо перспективності та необхідності більш ефективного та широкомасштабного розвитку торговельно-економічного співробітництва з Україною, з огляду на її значні можливості.

Великий ефект для подальшого поглиблення співпраці між підприємствами двох країн мав також візит до України роком раніше делегації японських підприємців на чолі з Головою українського комітету «Кейданрен» Дж. Каваке.

(財)林政総合調査研究所
前衆議院議員
元九州大学法学部教授

親愛なる「ウクライナ日本芸術文化祭1999」の参加者の皆様へ!

この度、ウクライナと日本の両国間の歴史において、初めて行われましたフェスティバルを歓迎いたします。
日本とウクライナは地理的には遠いですが、暖かい真心を身近に感じることのできる日本を、私の国の友人達があります好きなこと、でしよう。そのことを、私はウクライナが強くして初めての日大使として、大変嬉しく思っています。このことを考えあわせると、文化フェスティバルが如何に重要かと言えるでしょう。なぜなら、私たちの祖先の古くからの、そして知恵の結晶である文化をより良く知ることが出来るからです。

私は、このような文化の祭典により多くのウクライナの友をたまたすことを願っています。
私は、このフェスティバルに参加者全員のかたが、成功をおめられることを願っています。そして、日本とウクライナの芸術家の皆さんが、古くて、永遠に新しい文化をご紹介します。観客がこころゆくまで楽しむことと確信しております。

在日ウクライナ全権特命大使
ミハイル ダシケビッチ

Світлина з місця проведення київського фестивалю та текст привітання Посла України його учасникам (українською та японською мовами)

Photograph from the Kyiv festival and congratulatory speech to its participants of the Ambassador of Ukraine (in Ukrainian and Japanese)

Тоді активно почало розвиватися культурне співробітництво між двома столицями. До Японії приїздили професійні артисти, творчі групи та самодіяльні колективи. Так, разом із найбільшим туристичним агентством Японії посольство займалося підготовкою і проведенням першого в історії двосторонніх відносин українсько-японського культурного фестивалю, який пройшов у Києві 14-15 травня 1999 року. У цій першій спільній акції взяли участь відомі майстри традиційного японського мистецтва, художні колективи та артисти двох країн, а головною сценою фестивалю став Національний театр опери та балету ім. Т. Шевченка — в українській столиці тоді побувало понад 300 японських гостей.

Учасникам фестивалю мною було розіслано привітання, яке японською мовою поширили також японські ЗМІ.

Як один із найбільших світових донорів соціально-економічного розвитку інших країн, Японія почала тоді брати активну участь у наданні фінансово-технічної та гуманітарної допомоги Україні, зокрема в сприянні мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи, виділивши 22,5 млн доларів для реалізації Плану перетворення об'єкта «Укриття» в економічно безпечну систему. Під час квітневого 2016 року візиту президента України до Токіо прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе заявив про наміри японської сторони виділити додаткові кошти на об'єкт «Укриття» (3,5 млн доларів).

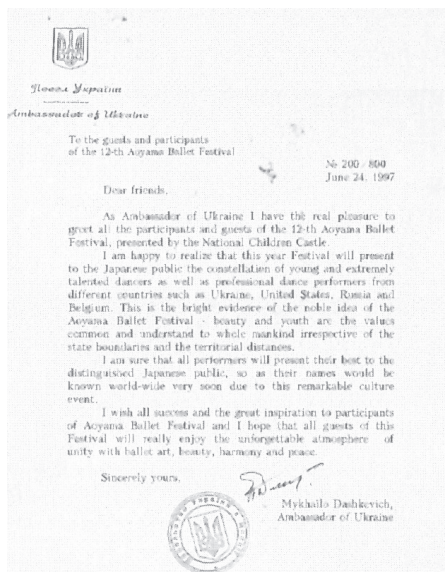
Як відомо, ще в 1990 році в місті Нагоя було створено фонд допомоги постраждалим від Чорнобильської аварії «Чорнобиль-Сасакава», керівник якого Й. Сасакава в жовтні 1996 року за значний внесок у справу надання допомоги жертвам Чорнобиля, був нагороджений відзнакою Президента України «За заслуги».

До речі, колектив артистів Національного театру опери та балету на чолі з народним артистом Анатолієм Мокренком уперше побував у Токіо на початку 1996 року. Згодом візити артистів цього театру до Японії стали регулярними, а їх вистави проходили з величезним успіхом у японських глядачів.

Популярними в Японії були виступи не тільки професійних артистів, а й самодіяльних творчих колективів. Так, у листопаді 1997 року із двотижневими гастролями Японію відвідав дитячий творчий колектив Київського молодіжного театру «Ангели Чорнобиля» з виставою «Світло далекої зірки» на чолі з керівником театру Русланою Павлій. Після прибуття цього колективу до Японії в одному з токійських будинків культури, за участю посла України, співробітників посольства та членів їхніх сімей, а також представників парламентської Асоціації японсько-української дружби і представників японської громадськості, відбулось урочисте відкриття їхніх гастролей. Подальші виступи юних київських артистів у японських містах і провінціях проходили у вщерть заповнених залах, де їх тепло вітали місцеві глядачі.

З 1997 року українські митці та артисти, разом з учасниками від США, Бельгії та інших країн, почали брати участь у Балетному фестивалі «Аояма», зокрема у 12-му фестивалі, який проходив тут у червні. Я зі співробітниками посольства теж відвідали тоді цей фестиваль, надіславши його учасникам привітання й побажавши артистам подальших творчих успіхів.

З моменту започаткування регулярних контактів і зустрічей із японськими представниками з різних сфер, я з приємністю відзначив великий інтерес серед японського суспільства, зокрема молоді, до української культури, мистецтва, історії, її зовнішньої політики, відносин України із сусідніми державами, з НАТО та іншими міжнародними безпековими організаціями (що я відчув, відвідавши університет у м. Кіото та виступивши з лекцією перед студентами).

Текст привітання Посла України Михайла
Дашкевича учасникам Аоямського
фестивалю (японською та англійською
мовами)

Congratulatory speech of Mykhailo Dashkevych
to participants of the Aoyam festival (in Ukrainian
and Japanese)

Mykhailo DASHKEVICH

**Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary of Ukraine**

On the occasion of the Kokusai Ikebana's 40th anniversary I am pleased to extend my warmest greetings and cordial wishes of further successful promotion of the beauty among people. More than a year ago at Yours Kokusai Ikebana I enjoyed a unique opportunity of composing flowers and this event remains me admiring forever.

Dear Mme. N. Ohno, I believe that Ikebana art is able to enrich human spirit with new values, to improve relations between people, contribute to peace and harmony all over the world.

Привітання, надіслане Послом України тодішньому президенту
Міжнародного інституту Ікебани пані Охно
Congratulations sent by the Ambassador of Ukraine to Mrs. Ohno,
Then-President of the International Institute of Ikebana

Окрім того, послу України доводилося нерідко брати участь у різних культурних заходах-маніфестаціях, що влаштовувались в Токіо відповідними японськими організаціями, зокрема Міжнародним Інститутом Ікебани з нагоди ювілейної 40-ї експозиції Ікебани.

З 1999 року Токіо почали відвідувати артисти київського камерного оркестру, на виступах яких часто бував як посол, так і співробітники посольства і члени їхніх сімей.

Протягом наступних двадцяти років темпи розвитку українсько-японського двостороннього співробітництва зросли, було підписано низку важливих двосторонніх актів та угод.

Усього ж, як свідчать дані Посольства України в Японії, за чверть віку українсько-японських дипломатичних відносин вони збагатилися й набрали нового якісного змісту. Розширювалась і договірно-правова основа двосторонніх взаємин: було укладено й підписано майже 50, а точніше — 48 різних двосторонніх документів, більшість яких торкалась, в основному, фінансово-кредитної сфери.

У цьому контексті хотілося б виокремити Угоду про сприяння та взаємний захист інвестицій між Україною та Японією, укладену

国立キエフ室内管弦楽団

KIEV
CHAMBER ORCHESTRA

Фото афіші артистів камерного оркестру
і привітання Посла України Михайла Дашкевича
Poster of performing artists of the chamber
orchestra and congratulations of the Ambassador
of Ukraine Mykhailo Dashkevych

5 травня 2015 року та ратифіковану Верховною Радою України 3 червня 2015 року перед офіційним візитом до Києва Прем'єр-міністра Сіндзо Абе 5 червня 2016 року. Надзвичайно важливо те, що під час цього історичного візиту Прем'єр-міністр Японії запевнив український Уряд у підтримці реформ, а також у сприянні мирному врегулюванню на Донбасі. В історії японсько-українських 25-річних відносин це був перший візит до України японського посадовця рангу Прем'єр-міністра!

Одним із головних питань цього історичного візиту стало також питання поглиблення взаємодії України та Японії в міжнародних безпекових питаннях, передусім

у контексті розгортання в Україні миротворчої місії і співпраці та координації дій щодо реформування Ради Безпеки ООН. Крім того, було предметно розглянуто шляхи спрощення візового режиму для поїздок українських громадян до Японії.

«Я готовий підтримувати Україну в багатьох галузях на її шляху до реформування», — сказав Сіндзо Абе на церемонії передачі 1,5 тис. автомобілів з екологічними двигунами від уряду Японії співробітникам українських правоохоронних органів. Він також зазначив, що відчув бажання українського уряду проводити реформи. «Японія надасть Україні кредитні гарантії на півтора мільярда доларів США» — про це, зокрема, після зустрічі з прем'єр-міністром Японії, заявив президент України Петро Порошенко: «Я вдячний Японії за надання кредитних гарантій в 1,5 мільярда доларів США, що дозволить нам забезпечити фінансову стабільність України».

У присутності президента України та прем'єр-міністра Японії було також підписано Угоду про надання Японією кредиту (в рамках позик ОДР) на суму майже 870 млн доларів США для реконструкції Бортницької станції аерації під Києвом. Від української сторони Угоду підписала міністр фінансів Наталія Яресько, а від Японії — віце-президент Японського Агентства міжнародного співробітництва п. Масаказу.

Японський прем'єр-міністр дотримався слова, про що свідчить, зокрема, те, що вже в березні 2016 року Японія надала Україні довгострокову пільгову позику на суму 331 мільйон доларів США в рамках спільного зі Світовим банком проекту «Позика для політики розвитку

П» на підтримання макроекономічної стабільності. Кошти позики було надано на 20 років у рамках програми ОДР із шестирічним пільговим періодом, протягом якого Україна не буде сплачувати за цим кредитом, і були зараховані до загального фонду державного бюджету. Відсоткова ставка становить менше одного відсотка річних.

Доцільно нагадати, що згадану кредитну угоду Україна і Японія ратифікували 4 березня ц.р., про що повідомила колишній міністр фінансів України Наталія Яресько на спільній прес-конференції з послом Японії в Україні Шігекі Сумі.

А у квітні 2016 року відбувся офіційний візит Президента П. Порошенка до Японії, який став важливим етапом на шляху подальшого розвитку й поглиблення дружніх відносин і взаємовигідної українсько-японської співпраці в політичній, економічній, безпековій, культурній і гуманітарній сферах. Під час візиту основна увага приділялася таким напрямом двосторонніх відносин: посилення політичної взаємодії, торговельно-економічної, науково-технічної, культурної й гуманітарної співпраці; лобювання інтересів України на саміті «Великої сімки», що мав відбутися наприкінці травня 2016 р. у Токіо; взаємодія у сфері міжнародної безпеки, зокрема щодо ситуації в окупованому Криму та на Донбасі.

6 квітня Президент України провів переговори з Прем'єр-міністром Японії Сіндзо Абе. Сторони домовилися про координацію дій у рамках Ради Безпеки ООН, СОТ та інших міжнародних організацій.

Петро Порошенко ще раз підтвердив незмінність підтримки Україною прагнення Японії набути статусу постійного члена Ради Безпеки ООН. Глава Української держави висловив глибоку вдячність Україні Японії, яка допомогла нашій державі в подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи. У зв'язку з цим варто нагадати, що Україна також однією з перших прийшла на допомогу Японії в подоланні наслідків аварії на атомній електростанції «Фукусіма-1», яка сталася понад п'ять років тому. Сторони домовилися про подальшу співпрацю у сфері ліквідації наслідків аварій на атомних станціях та інших техногенних катастроф у рамках відповідного двостороннього Комітету.

Сіндзо Абе повідомив про намір Японії додатково надати Україні 3,5 млн євро для будівництва сховища ядерного палива в Україні, а також поінформував про започаткування японською компанією страхування експорту та імпорту кредитної лінії для України обсягом майже 269 млн дол., що сприятиме стабілізації економіки й соціальної ситуації в Україні.

Порівнюючи з першим п'ятиріччям із дня започаткування дипломатичних відносин між нашими державами, в останні роки помітно активізувалася двостороння торговельно-економічна співпраця. Так, за даними Посольства України в Японії, у 2015 році Японія посіла четверте місце серед торговельних партнерів України в краї-

нах Азійсько-Тихоокеанського регіону. Двосторонній товарообіг між Україною і Японією у 2015 році склав 617,8 млн дол., хоча і зменшився проти 2014 року на 24,9% (для порівняння: у 2013 р. українсько-японський товарообіг становив 1 млрд 466 млн дол.).

Водночас експорт товарів з України до Японії склав 235,6 млн дол. і збільшився на 12,4%, а імпорт японських товарів в Україну — 382,2 млн доларів США, зменшившись на 37,6%. У структурі українського експорту до Японії за цей період переважали поставки зернових культур (40,9%), тютюну (24,1%), руди, шлаків і золи (23,4%), алюмінію та виробів із нього (5,2%). Японський імпорт до України представлений на понад 50% продукцією високотехнологічних виробництв, зокрема машинобудуванням — легкові автомобілі та інші транспортні засоби, а також шини, покришки і трансформатори.

Прямі інвестиції з Японії в Україну становлять зараз майже 200 млн дол., а з урахуванням прямих інвестицій філій японських корпорацій, розташованих у Європі, японські інвестиції в економіку України — 300 млн дол. Найбільший обсяг японських інвестицій залучено у сферу торгівлі й ремонту автомобілів (60%) та переробну промисловість (35%). Основні японські бізнес-структури, що продовжують працювати в Україні, це «Сумітомо», «Іточу», «Міцубісі», «Марубені», «Міцубісі» та ін.

На умовах співфінансування в межах спільного зі Світовим банком проекту «Позика на політику розвитку» на сьогодні загальна сума допомоги Україні з боку Японії становить 1,8 млрд дол., з яких, за останніми даними, майже 1,1 млрд дол. піде на реконструкцію Бортицької станції аерації в Києві. Загальний пакет допомоги Україні з боку Японії на суму 1,84 млрд дол. є найбільшим серед усіх країн світу. З огляду на високу платоспроможність Японії, яка на 60% залежить від імпорту продовольства, її ринок є надзвичайно перспективним для українських виробників сільськогосподарської продукції. Протягом останніх років Україна щороку постачала до Японії зерна на 330 млн дол., що становить понад 70% усього українського експорту до цієї країни. У 2015 році частка експорту українських зернових культур у Японію збільшилася вдвічі і склала 148 млн дол. І це попри фактичну заборону з боку Росії транзиту української продукції до країн Азійсько-Тихоокеанського регіону. Очікується, що у 2016 році експорт української сільгосппродукції до Японії може досягти 1 млрд дол.

Підсумовуючи, хотілося б поінформувати, що загалом за чверть віку дипломатичних відносин між нашими державами до Японії було здійснено 4 офіційних візити президентів України (Л. Кучми — березень 1995 р., В. Ющенко — липень 2005 р., В. Януковича — січень 2011 р. та П. Порошенка — квітень 2016 р.), один візит прем'єр-міністра України (Ю. Тимошенко — березень 2009 р.), два візити Голови ВР України В. Литвина (у 2003 і 2011 рр.), 5 візитів глав зов-

нішньополітичного відомства України і приблизно стільки ж візитів міністрів закордонних справ Японії в нашу державу, не беручи до уваги візити на рівні заступників міністрів.

Відбулося також кілька візитів до Японії керівників низки українських міністерств і відомств (економіки, науки та освіти, транспорту та зв'язку, культури та туризму, охорони здоров'я, фінансів тощо).

Було здійснено три візити до Токіо віце-прем'єр-міністрів Уряду України (Томенка, Колеснікова та Лихового), які відбувалися дещо в односторонньому порядку.

Відбувся також один візит в Україну Співкерера Палати представників Парламенту Японії (Т. Йокоміті — 3–7 вересня 2011 р.), активно розвивається міжпарламентський обмін на робочому рівні.

З огляду на вищенаведене хотілося б наголосити, що, на мою думку, на урядовому й міжпарламентському рівні між Україною та Японією триває досить інтенсивний обмін візитами і зміцнюються контакти, чому здебільшого сприяє активна робота як Посольства Японії в Києві на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Японії Шігекі Сумі, так і Посольства України в Токіо, яке вже четвертий рік поспіль очолює один із найкращих нинішніх українських дипломатів, що має вагомий досвід, Надзвичайний і Повноважний Посол України Ігор Харченко.

Закінчуючи свій екскурс в історію двосторонніх взаємин та зв'язків між Україною та Японією протягом останніх 25 років, не можу не висловити мою щирю подяку співробітникам, які починали працювати зі мною «на світанку» розбудови цих взаємин наприкінці двадцятого сторіччя! Передусім хотів би подякувати дипломатичним і адміністративним співробітникам посольства, що працювали в ті роки разом зі мною (хто більше, а хто менше), і які, не шкодуючи сил і свого часу, докладали величезні зусилля, щоби виконувати вказівки та настанови Центру. Передусім моя вдячність стосується радника-посланника посольства Миколи Кулінича, радників Володимира Рябцева та Євгена Кузьміна, перших секретарів Павла Султанського, Володимира Шарпи, Валентина Чеховича, Валерія Александрука та Олександра Козича, других секретарів Ігора Суворіна та Юрія Лутовінова, аташе Альберта Дегтярьова та членів адміністративно-технічного складу Володимира Кужеля, Тетяни Молдован, Василя Поліщука, Тетяни Сушко та ін., які тоді працювали в посольстві під моїм керівництвом та на високому професійному рівні виконували завдання, що стояли перед нами.

Не можу також не згадати добрим словом чудову київську журналістку з «Голосу України» Наталю Філіпчук, яка з часом стала справжньою японісткою і з київського «кута» різнобічно, фахово й зацікавлено висвітлювала в ті роки роботу посольства та перебіг українсько-японських відносин. Тим самим вона активно допомагала посольству працювати й успішно вирішувати питання, що стояли перед ним.

І тоді я справді розглядав її як висококваліфікованого й надійного члена нашої команди! Вона взяла в мене дуже багато інтерв'ю про роботу посольства, які неодмінно публікувалися на шпальтах «Голосу України», доносячи правду про українсько-японські взаємини як до наших урядовців, так і до українського читача. У цьому зв'язку дуже ґрунтовними, на мою думку, були такі її публікації, як: «Робота: від японського світанку до української зорі», «Чи вміють японці грати в український футбол», «Квартирне питання та інші враження від Країни Сходу Сонця», «На чайну церемонію без церемоній» та багато-багато інших! Ці та інші її публікації повною мірою нагадували інформаційно-аналітичні довідки щодо українсько-японських стосунків, які готувалися тоді дипломатичними співробітниками посольства! У зв'язку з цим приємно згадати й те, що мені вдалося посприяти включенню її до складу київських журналістів, які в травні 1997 року супроводжували в Японії міністра закордонних справ України Г. Удовенка.

Як перший Надзвичайний і Повноважний Посол нашої держави в Японії, я щиро й сердечно вітаю всіх моїх колишніх співробітників, Наталю Філіпчук та всіх наших «симпатиків» із цією важливою подією — 25-річчям встановлення дипломатичних стосунків між Україною та Японією!

Із задоволенням я також вітаю Надзвичайного і Повноважного Посла Японії в Україні, Його Високоповажність пана Шігекі Сумі та співробітників його Посольства, а також Надзвичайного і Повноважного Посла України в Японії Ігоря Харченка і його колег у посольстві в Токіо з цією важливою ювілейною річницею й бажаю їм подальших плідних успіхів на ниві подальшої розбудови та поглиблення стосунків між двома державами на благо наших народів!

Мої щирі поздоровлення також попередникам нинішніх послів Японії та України!

Слава Україні та Японії!